

Παράδειγμα στενής φιλίας υπήρξε και εκείνη που συνέδεε τον Θησέα με τον βασιλιά των Λαπιθών Πειρίθου. Στην εικόνα ο Θησέας απάγει τη βασίλισσα των Αμαζόνων, ενώ ο Πειρίθου φυλάει τα νώτα τους (500-490 π.Χ., Μουσείο Λούβρου).

Δάμων και Φιντίας

Α. Κείμενο

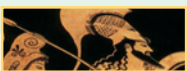
Ο Διόδωρος ο Σικελιώτης (1ος αι. π.Χ.) στο έργο του *Βιβλιοθήκη*, που αριθμούσε σαράντα βιβλία, αλλά δε σώζεται ολόκληρο, συνδυάζει πολλές και ποικίλες πηγές, για να παρουσιάσει παράλληλα την ελληνική και τη ρωμαϊκή ιστορία. Απευθύνεται στο ευρύτερο κοινό, γι' αυτό και περιλαμβάνει στο έργο του υλικό ανεκδοτολογικού χαρακτήρα, που δε στηρίζεται απαραίτητα σε ιστορικές μαρτυρίες. Το περιστατικό με τον Δάμωνα και τον Φιντία που ακολουθεί είναι χαρακτηριστικό του υλικού που περιέχει η *Βιβλιοθήκη*.

Διονυσίου τυραννοῦντος Φιντίας τις Πυθαγόρειος ἐπιβεβουλευκῶς τῷ τυράννῳ, μέλλων δὲ τῆς τιμωρίας τυγχάνειν, ἤτησατο παρὰ τοῦ Διονυσίου χρόνον εἰς τὸ πρότερον ἃ βούλεται διοικῆσαι· δώσειν δ' ἔφησεν ἐγγυητὴν τῶν φίλων ἓνα. Τοῦ δὲ δυνάστου θαυμάσαντος, εἰ τοιοῦτός ἐστι φίλος ὃς ἑαυτὸν εἰς τὴν εἰρκτὴν ἀντ' ἐκείνου παραδώσει, προεκαλέσατό τινα τῶν γνωρίμων ὁ Φιντίας, Δάμωνα ὄνομα, Πυθαγόρειον φιλόσοφον, ὃς ἐγγυος εὐθύς ἐγενήθη. Τινὲς μὲν οὖν ἐπήνουν τὴν ὑπερβολὴν τῆς πρὸς τοὺς φίλους εὐνοίας, τινὲς δὲ τοῦ ἐγγύου προπέτειαν καὶ μανίαν κατεγίνωσκον. Πρὸς δὲ τὴν τεταγμένην ὥραν ἅπας ὁ δῆμος συνέδραμεν, καραδοκῶν εἰ φυλάξει τὴν πίστιν Φιντίας. Ἦδη δὲ τῆς ὥρας συγκλειούσης Φιντίας ἀνεπίστως ἐπὶ τῆς ἐσχάτης τοῦ χρόνου ῥοπῆς δρομαῖος ἦλθε. Θαυμάσας οὖν ὁ Διονύσιος ἀπέλυσεν τῆς τιμωρίας τὸν ἐγκαλούμενον καὶ παρεκάλεσε τοὺς ἄνδρας τρίτον ἑαυτὸν εἰς τὴν φιλίαν προσλαβέσθαι.

Διόδωρος Σικελιώτης, *Βιβλιοθήκη* 10.4.3-6 (διασκευή)

Ο Ηρακλής και ο πιστός σύντροφός του Ιόλαος επάνω σε τέθριππο άρμα (520-510 π.Χ., Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο Αθήνας)

Γλωσσικά σχόλια

Διονυσίου τυραννοῦντος (μτχ. ενεστ. ρ. τυραννέω, τυραννῶ)
 ἐπιβεβουλευκῶς (μτχ. παρσκ. ρ. ἐπιβουλεύω) τῷ τυράνῳ
 μέλλων τῆς τιμωρίας τυγχάνειν
 ἠτήσατο (οριστ. αορ. ρ. αἰτέομαι, αἰτοῦμαι)
 εἰς τὸ πρότερον ἃ βούλεται διοικῆσαι (απαρ. αορ.
 ρ. διοικέω, διοικῶ)
 ἔφησεν (οριστ. αορ. ρ. φημί)
 τοῦ δὲ δυνάστου θαυμάσαντος (μτχ. αορ. ρ. θαυμάζω)
 εἰ τοιοῦτός ἐστι φίλος ὃς ἑαυτὸν εἰς τὴν εἰρκτὴν
 ἂντ' ἑκείνου παραδώσει
 προεκαλέσατο (οριστ. αορ. ρ. προκαλέομαι, προκαλοῦμαι)
 ὃς ἐγγυος ἐγενήθη (οριστ. παθ. αορ. α' ρ. γίγνομαι)
 ἐπήνουν (οριστ. παρσκ. ρ. ἐπαινέω, ἐπαινῶ) τὴν ὑπερβολὴν
 τῆς πρὸς τοὺς φίλους εὐνοίας
 τοῦ ἐγγύου προπέτειαν καὶ μανίαν
 κατεγί(γ)νωσκον
 ἢ τεταγμένη ὥρα
 ἅπας ὁ δῆμος συνέδραμεν (οριστ. αορ. β'
 ρ. συντρέχω)
 καραδοκῶν (μτχ. ενεστ. ρ. караδοκέω, караδοκῶ)
 φυλάττω τὴν πίστιν (τεχνικός νομικός ὄρος)
 ἥδη δὲ τῆς ὥρας συγκλειούσης
 ἐπὶ τῆς ἐσχάτης τοῦ χρόνου ῥοπῆς
 ἔρχομαι δρομαῖος
 ἀπέλυσεν τῆς τιμωρίας τὸν ἐγκαλούμενον (μτχ. ενεστ. ρ.
 ἐγκαλέομαι, ἐγκαλοῦμαι)
 τρίτον ἑαυτὸν εἰς τὴν φιλίαν προσλαβέσθαι (απαρ. αορ. β'
 ρ. προσλαμβάνομαι)

ὅταν ασκούσε την εξουσία (ήταν τύραννος) ο Διονύσιος
 που είχε συνωμοτήσει εναντίον του άρχοντα και επρό-
 κειτο να τιμωρηθεί
 ζήτησε (πβ. ν.ε.: αίτηση, αίτημα, απαραίτητος)
 για να τακτοποιήσει προηγουμένως τις υποθέσεις του
 είπε (πβ. ν.ε.: αφασία, αντιφατικός, καταφατικός)
 κι επειδή ο άρχοντας απόρησε
 αν υπάρχει τέτοιος φίλος που θα δεχτεί να φυλακιστεί
 (πβ. ν.ε.: κάθειρξη) αντί για κείνον
 προσκάλεσε
 ο οποίος μπήκε εγγυητής
 επαινούσαν την υπερβολή της αγάπης προς τους φίλους
 καταλόγιζαν επιπολαιότητα και παραφροσύνη στον
 εγγυητή (πβ. ν.ε.: εγγύηση, εχέγγυο, φερέγγυος)
 η καθορισμένη ώρα
 ὅλος ο λαός συγκεντρώθηκε (πβ. ν.ε.: συνδρομή, συν-
 δρομητικός)
 περιμένοντας με αγωνία
 τηρώ την υπόσχεσή μου
 και όταν πια πλησίαζε η ώρα
 στο έσχατο γύρισμα του χρόνου, την τελευταία στιγμή
 έρχομαι τρέχοντας
 απάλλαξε από την τιμωρία τον κατηγορούμενο (πβ.
 ν.ε.: έγκλημα, εγκληματικός)
 να τον δεχτούν ως φίλο τους

Ερμηνευτικά σχόλια

Διονυσίου τυραννοῦντος: Πρόκειται για τον τύραννο των Συρακουσών Διονύσιο τον Πρεσβύτερο (430-367 π.Χ.) ή τον Νεότερο (γεννήθηκε γύρω στο 397 π.Χ.), καθώς ο ακριβής χρονικός προσδιορισμός του περιστατικού είναι αδύνατος.

Φιντίας τις Πυθαγόρειος: Φιλόσοφος από τις Συρακούσες, οπαδός του Πυθαγόρα. Ο Πυθαγόρας από τη Σάμο (περ. 569-475 π.Χ.) υπήρξε ένας από τους μεγαλύτερους μαθηματικούς της αρχαιότητας. Πίστευε ότι οι αριθμοί είναι η αρχή των όντων, πως μόνο ό,τι προσδιορίζεται αριθμητικά είναι υπαρκτό· θεωρούσε επίσης ότι η αρμονία που επικρατεί στο σύμπαν είναι η ίδια αρμονία που διέπει τις σχέσεις των αριθμών. Η διδασκαλία του συνδύαζε την επιστήμη με τη θρησκεία και περιείχε μυστικιστικά στοιχεία. Καθώς δεν έχουν σωθεί γραπτά του, ήδη από την αρχαιότητα είχε αναπτυχθεί έντονη μυθοπλασία γύρω από το πρόσωπό του.

Δάμων: Πυθαγόρειος φιλόσοφος του 4ου αι. π.Χ. από τις Συρακούσες. Η ιστορία των δύο φίλων, που παραδίδεται σε πολλές παραλλαγές, δεν είναι βέβαιο ότι απηχεί την ιστορική πραγματικότητα. Είναι μάλλον ανεκδοτολογικού χαρακτήρα, οπωσδήποτε όμως αντανακλά τον στενό δεσμό που συνέδεε τους πυθαγορείους μεταξύ τους.

Ερωτήσεις

1. Για ποιον λόγο είχε καταδικαστεί ο Φιντίας από τον Διονύσιο των Συρακουσών;
2. Ποια χάρη ζήτησε ο Φιντίας πριν από την εκτέλεση της ποινής του; Ποια εγγύηση έδωσε για την επιστροφή του;
3. Πώς αντέδρασε η κοινή γνώμη στην προσφορά του Δάμωνα;
4. Ποια ήταν η αντίδραση του Διονυσίου, όταν διαπίστωσε τη συγκινητική φιλία που συνέδεε τον Δάμωνα και τον Φιντία και τη συναίσθηση καθήκοντος που διέκρινε τους πυθαγορείους; Γνωρίζετε άλλα χαρακτηριστικά παραδείγματα πιστών φίλων;

B1. Λεξιλογικός Πίνακας

ὁ τύραννος [= ο απόλυτος άρχων στο πολίτευμα της τυραννίδας]

θ. τυραν-

[στο κείμενο συναντήσατε τους τύπους *τυραννοῦντος* και *τυράννω*]

Αρχαία Ελληνική - - - - **Αρχαία / Νέα Ελληνική** - - - - **Νέα Ελληνική**

Ομόρριζα	απλά	Αρχαία Ελληνική	Αρχαία / Νέα Ελληνική	Νέα Ελληνική
	σύνθετα	<i>τυραννεύω</i> <i>τυραννίζω</i>	<i>τυραννώ</i> <i>τυραννία</i> <i>ἢ τυραννίς (-ίδα)</i> <i>τυραννικός</i>	τυραννίσκος [= ο μικρής αξίας τύραννος] τυράννισμα
	<i>τυραννοκτονῶ</i> <i>τυραννοποιός</i> <i>ἀτυράννευτος</i> <i>μισοτύραννος</i> <i>φιλοτύραννος</i> <i>κατατυραννῶ</i>	<i>ὁ τυραννοκτόνος</i> <i>ἢ τυραννοκτονία</i>	ο τυραννόσαυρος [= είδος σαρκοβόρου δεινοσαύρου]	

Ασκήσεις

1. Να συνδυάσετε το επίθετο «τυραννικός» με τα ουσιαστικά «εξουσία» και «συμπεριφορά» και να γράψετε στη ν.ε. μία πρόταση με τις φράσεις που προκύπτουν.
2. Να βρείτε από τον Λεξιλογικό Πίνακα συνώνυμα των λέξεων: δικτάτορας – καταπιεστικός και ταλαιπωρία – μαρτύριο.

B2. Ετυμολογικά

Παραγωγή επιθέτων

Παραγωγή επιθέτων από ουσιαστικά (β' μέρος)

Καταλήξεις επιθέτων που σημαίνουν:

- α. πλησμονή, δηλ. αφθονία κάποιου πράγματος**
- εις   τολήμεις (γεν. -εντος) < τόλημη
  - όεις   άστερόεις < άστήρ
  - (ει)νός   σκοτεινός < σκότος
  - λός   φειδωλός < φειδώ
  - (η)λός   άπατηλός < άπάτη
  - (α)λέος   ζωμαλέος < ζώμη
  - ρός (-αρός,   λιπαρός < λίπος,
  - ερός, -ηρός,   δροσερός < δρόσος
  - υρός)
  - ώδης   μανιώδης < μανία

β. χρόνο ή μέτρο

- (ι)αῖος   μηνιαῖος < μήνη (= σελήνη)
- ήσιος   ήμερήσιος < ήμέρα
- ινός   εαρινός < εάρ

Ασκήσεις

1. Από τα παρακάτω ουσιαστικά να σχηματίσετε επίθετα που δηλώνουν πλησμονή, χρόνο ή μέτρο:

- ὀδύνη > _____
- τύχη > _____
- θέρος > _____
- φλόξ (γεν. φλογός) > _____
- ἔτος > _____
- φθόνος > _____

2. Να αντιστοιχίσετε τα επίθετα (στήλη Α') με τις έννοιες που αυτά δηλώνουν (στήλη Β'). Στη συνέχεια να γράψετε από ποια ουσιαστικά της α.ε. παράγονται:

Α'	Β'
1. ξύλινος	α. ύλη ή χρώμα β. αυτός που ανήκει σε εκείνο που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη ή έχει σχέση με αυτό γ. κατάλληλος για εκείνο που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη δ. πλησμονή ε. χρόνος ή μέτρο
2. μάχιμος	
3. χαρίεις	
4. ήθικός	
5. μολύβδινος	
6. έχθρος	
7. σθεναρός	
8. πειναλέος	
9. μανικός	
10. μεσημβρινός	

Γ1. Γραμματική

Απαρέμφατα και μετοχές ενεργητικής φωνής βαρύτονων ρημάτων

Εκτός από τις εγγλίσεις, το ρήμα σχηματίζει δύο **ονοματικούς τύπους**, το **απαρέμφατο** και τη **μετοχή**.

α. Το απαρέμφατο

Το απαρέμφατο λέγεται έτσι, γιατί η κατάληξή του **δε δηλώνει συγκεκριμένο πρόσωπο του λόγου** (στερητικό $\acute{\alpha}$ - + *παρεμφαίνω*). Είναι άκλιτος ρηματικός τύπος που, όταν είναι έναρθρο, ισοδυναμεί με αφηρημένο ουσιαστικό (βλ. παρακάτω στη Σύνταξη).

• Καταλήξεις απαρεμφάτων βαρύτονων ρημάτων στην ενεργητική φωνή

	ενεστώτας	μέλλοντας	αόριστος	παρακείμενος
φωνηεντόληκτα	-ειν τοξεύειν	-σειν τοξεύσειν	-σαι τοξεύσαι	-κέναι τετοξευκέναι
ουρανικόληκτα	-ειν πράττειν	-ξειν πράξειν	-ξαι πράξαι	-χέναι πεπραχέναι
χειλικόληκτα	-ειν γράφειν	-ψειν γράψειν	-ψαι γράψαι	-φέναι γεγραφέναι
οδοντικόληκτα	-ειν πείθειν	-σειν πείσειν	-σαι πείσαι	-κέναι πεπεικέναι

➔ Παρατηρήσεις

1. Το απαρέμφατο του **αορίστου δεν παίρνει αύξηση** (όπως και οι εγγλίσεις του ίδιου χρόνου πλην της οριστικής).
2. Το απαρέμφατο του **παρακειμένου** διατηρεί τον **αναδιπλασιασμό**, π.χ. *βε-βουλευκέναι*, *τε-θαυμακέναι*, *ἐ-σκευακέναι*.
3. Το απαρέμφατο ενεστώτα του ρ. *εἶμι* είναι: **εἶναι**.

β. Η μετοχή

Η μετοχή είναι ρηματικό επίθετο που παρουσιάζει **τρία γένη** και αντίστοιχα **τρεις καταλήξεις** (τριγενές και τρικατάληκτο).

• Καταλήξεις μετοχών βαρύτονων ρημάτων στην ενεργητική φωνή

	ενεστώτας	μέλλοντας	αόριστος	παρακείμενος
φωνηεντόληκτα	-ων, -ουσα, -ον ὁ τοξεύ-ων, ἡ τοξεύ-ουσα τὸ τοξεῦ-ον	-σων, -σουσα, -σον ὁ τοξεύ-σων ἡ τοξεύ-σουσα τὸ τοξεῦ-σον	-σας, -σασα, -σαν ὁ τοξεύ-σας ἡ τοξεύ-σασα τὸ τοξεῦ-σαν	-κώς, -κνῖα, -κός ὁ τετοξευ-κώς ἡ τετοξευ-κνῖα τὸ τετοξευ-κός
ουρανικόληκτα	-ων, -ουσα, -ον ὁ πράττων ἡ πράττουσα τὸ πράττων	-ξων, -ξουσα, -ξον ὁ πράξων ἡ πράξουσα τὸ πράξον	-ξας, -ξασα, -ξαν ὁ πράξας ἡ πράξασα τὸ πράξαν	-χώς, -χνῖα, -χός ὁ πεπραχώς ἡ πεπραχνῖα τὸ πεπραχός
χειλικόληκτα	-ων, -ουσα, -ον ὁ γράφω ἡ γράφουσα τὸ γράφω	-ψων, -ψουσα, -ψον ὁ γράψω ἡ γράψουσα τὸ γράψω	-ψας, -ψασα, -ψαν ὁ γράψας ἡ γράψασα τὸ γράψαν	-φώς, -φνῖα, -φός ὁ γεγραφώς ἡ γεγραφνῖα τὸ γεγραφός
οδοντικόληκτα	-ων, -ουσα, -ον ὁ πείθω ἡ πείθουσα τὸ πείθω	-σων, -σουσα, -σον ὁ πείσων ἡ πείσουσα τὸ πείσον	-σας, -σασα, -σαν ὁ πείσας ἡ πείσασα τὸ πείσαν	-κώς, -κνῖα, -κός ὁ πεπεικώς ἡ πεπεικνῖα τὸ πεπεικός

➔ Παρατηρήσεις

1. Η μετοχή του αορίστου **δεν παίρνει αύξηση**.
2. Η μετοχή του **παρακείμενου** διατηρεί τον **αναδιπλασιασμό**, π.χ. ὁ ἐσκενακώς, ἡ ἐσκευακνῖα, τὸ ἐσκενακός.
3. Η μετοχή ενεστώτα του ρ. *εἰμί* είναι: **ῶν, οὔσα, ὄν**.
4. Το **αρσενικό** και **ουδέτερο** γένος των μετοχών όλων των χρόνων της ενεργητικής φωνής κλίνονται σύμφωνα με τη **γ' κλίση**, ενώ το **θηλυκό** σύμφωνα με τα θηλυκά σε **-α** της **α' κλίσης**. Επιπλέον, το θηλυκό στη γενική του πληθυντικού τονίζεται πάντοτε στη λήγουσα, π.χ. τῶν λυουσῶν, τῶν λυσουσῶν, τῶν λυασῶν, τῶν λελυκιῶν.

Γ2. Σύνταξη

1. Το απαρέμφατο

Η ονομαστική φύση του απαρεμφάτου φαίνεται από το ότι μπορεί να έχει άρθρο (ουδετέρου γένους, ενικού αριθμού) σε όλες τις πτώσεις, π.χ. τὸ πράττειν, τοῦ πράττειν. Λέγεται τότε **ἐναρθρο απαρέμφατο** και παρουσιάζει τις συντακτικές χρήσεις ενός ουσιαστικού (δέχεται ἄρνηση *μή*), π.χ. Τὸ λακωνίζειν ἐστὶ φιλοσοφεῖν (το ἐναρθρο απαρέμφατο τὸ λακωνίζειν είναι υποκείμενο του ρήματος ἐστὶ).

Το **ἀναρθρο απαρέμφατο** (ειδικό και τελικό) είναι πιο συχνό και έχει πολλές συντακτικές χρήσεις, οι κυριότερες από τις οποίες είναι: **αντικείμενο** σε προσωπικά ρήματα και **υποκείμενο** σε απρόσωπα ρήματα ή απρόσωπες εκφράσεις.

Είδος		
ἀναρθρο απαρέμφατο	Ειδικό: <ul style="list-style-type: none"> • μεταφράζεται με τις λέξεις «ότι», «πως», • εξαρτάται από ρήματα που σημαίνουν «λέω», «νομίζω», «γνωρίζω», «αντιλαμβάνομαι» κ.ά., • δέχεται άρνηση οὐ: <i>Ἐκείνους λύειν φημί τὴν εἰρήνην.</i> 	Τελικό: <ul style="list-style-type: none"> • μεταφράζεται με τη λέξη «να», • εξαρτάται από ρήματα που σημαίνουν «θέλω», «μπορώ», «προτρέπω», «απαγορεύω» κ.ά., • δέχεται άρνηση μή: <i>Τὰς συνθήκας λύειν ἐπιχειροῦσιν.</i>
	Βασικές συντακτικές χρήσεις	
	<ul style="list-style-type: none"> • Αντικείμενο σε προσωπικά ρήματα, δηλ. ρήματα που κλίνονται σε όλα τα πρόσωπα και έχουν ως υποκείμενο κάποιο πρόσωπο, ζώο ή πράγμα. <i>Ἔφησε δώσειν ἐγγυητὴν ἓνα τῶν φίλων.</i> • Υποκείμενο σε απρόσωπα ρήματα, δηλ. ρήματα που απαντούν μόνο στο γ' εν. πρόσωπο και δεν έχουν ως υποκείμενο κάποιο πρόσωπο, ζώο ή πράγμα. Είναι παρόμοια με τα ν.ε. «πρέπει», «λέγεται», «ενδέχεται» κ.ά.: συνηθέστερα στην α.ε. είναι τα <i>δεῖ</i>, <i>χρή</i> (= πρέπει), <i>προσῆκει</i> (= αρμόζει). Την ίδια συντακτική θέση παίρνει το απαρέμφατο και με απρόσωπες εκφράσεις, δηλ. φράσεις που αποτελούνται από ένα επίθετο ή ένα επίρρημα και το γ' ενικό πρόσωπο των ρημάτων <i>εἰμί</i> και <i>ἔχω</i>, π.χ. <i>δίκαιόν ἐστι</i> (= εἶναι δίκαιο / εἶναι σωστό), <i>καλόν ἐστι</i> (= εἶναι όμορφο / εἶναι καλό), <i>καλῶς ἔχει</i> (= <i>καλόν ἐστι</i>): <i>Προσῆκει ὑμῖν τοὺς προγόνους μιμῆσθαι.</i> <i>Δίκαιόν ἐστιν ὑπὲρ μεγάλων ἐγκλημάτων δεινὰς ποιεῖσθαι τὰς τιμωρίας.</i> 	

2. Η μετοχή

Οι μετοχές, ανάλογα με τη συντακτική τους λειτουργία, διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες: **επιθετικές, κατηγορηματικές, επιρρηματικές**.

Επιθετική

- Μεταφράζεται ως αναφορική πρόταση με τις λέξεις «που», «ο οποίος». Συνήθως είναι έναρθρη.
- Συντακτικά καταλαμβάνει θέσεις ουσιαστικών και επιθέτων. *Ὁ φεύγων πόρους φεύγει τιμάς* (= αυτός που αποφεύγει τους κόπους αποφεύγει και τις τιμές).

Κατηγορηματική

- Μεταφράζεται με τις λέξεις «να», «ότι» και (σπανιότερα, όταν εξαρτάται από ρήμα ψυχικού πάθους) «που».
- Εξαρτάται συνήθως από ρ. συνδετικά, γνωστικά, αισθητικά, έναρξης, λήξης, ψυχικού πάθους.
Ἔμοι χαρίζου ἀποκρινόμενος (= Κάνε μου τη χάρη να μου απαντήσεις).

Επιρρηματική

Λειτουργεί ως **επίρρημα**. Μπορεί να είναι:

- **τροπική** [μτφρ. με ν.ε. μετοχή (-τας), «με το να»]
Ἦλθεν ἔχων (= έχοντας) *ὀλίγας ναῦς*.
- **χρονική** (μτφρ. «όταν», «αφού», «ενώ»)
Ὅττος τοσαῦτα εἰπὼν (= αφού είπε) *ἀπῆλθεν*.
- **αιτιολογική** (μτφρ. «επειδή», «αφού», «εφόσον»)
Κινδυνεύσαντες (= επειδή κινδύνευσαν) *ἤττηθῆναι ἀπεχώρησαν*.
- **τελική** (μτφρ. «για να», δηλώνει σκοπό και βρίσκεται σε χρόνο μέλλοντα)
Τοῦτο λέξων (= για να πω) *ἔρχομαι*.
- **υποθετική** (μτφρ. «αν»)
Ταῦτα ποιούντες (= αν κάνετε) *τὰ δίκαια ψηφιεῖσθε*.
- **εναντιωματική** (μτφρ. «αν και», «μολονότι»)
Ὅλιγοι ὄντες (= αν και ήταν) *ἐνίκησαν*.

Ασκήσεις

1. Να εντοπίσετε τα απαρέμφατα ε.φ. του κειμένου της Ενότητας και να αναγνωρίσετε τον χρόνο και το είδος τους.
2. Να σχηματίσετε τα απαρέμφατα και τις μετοχές (και στα τρία γένη) όλων των χρόνων των παρακάτω ρημάτων: *ἐπιβουλεύω, φυλάττω, θαυμάζω.*
3. Να κλίνετε το θηλυκό γένος της μετοχής ενεστώτα του ρ. *ἐπιβουλεύω*, της μετοχής μέλλοντα του ρ. *φυλάττω* και της μετοχής αορίστου του ρ. *θαυμάζω.*
4. Να εντοπίσετε τις μετοχές στις παρακάτω φράσεις, να προσδιορίσετε το είδος τους και να τις κλίνετε στον χρόνο και στο γένος που βρίσκονται:
  - α. Ταῦτα πράξας ἐκείνους εὐδαίμονας ποιήσεις.
  - β. Ἡ ὁδὸς ἢ ἄγουσα πρὸς ἀρετὴν μακρὰ ἐστί.
  - γ. Ἐγὼ πειράσομαι σε διδάσκειν ὅτι ἀληθὴ λέγω, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς ὄψεως.
  - δ. Χαίρουσι περὶ τῶν ἄλλων κακῶς λέγοντες.
  - ε. Τριήρεις ἐξέπεμπον ὡς γῆς καὶ θαλάττης ἄρξοντες.
5. Να εντοπίσετε τα απαρέμφατα στις παρακάτω φράσεις, να προσδιορίσετε το είδος τους και να τα μεταφέρετε στους άλλους χρόνους:
  - α. Τὸ μὲν πῦρ οἱ ἄνθρωποι ῥαδίως καθορῶσιν (= κοιτάζουν), εἰς δὲ τὸν ἥλιον οὐ δύνανται ἀντιβλέπειν.
  - β. Κίμων ἠνάγκασε τὸν βασιλέα συνάψαι μάχην.
  - γ. Οὗτος οἶεται (= νομίζει) δίκαια πράττειν.
  - δ. Ἀπὸ Κνίδου μέχρι Σινώπης Ἕλληνας τὴν Ἀσίαν παροικοῦσιν, οὓς (= τους οποίους) οὐ δεῖ πείθειν, ἀλλὰ μὴ καλύειν (= να μην εμποδίζουμε) τοῦ πολέμου.
  - ε. Σωκράτης βούλεται (= θέλει) διδάσκειν τοὺς συνόντας (= στους μαθητές του) τὴν ἀρετὴν.

6. Συμπληρώνοντας τα ζητούμενα στα τετραγωνίδια θα σχηματίσετε στην έγχρωμη στήλη μια λέξη που σημαίνει στην α.ε. τη «φυλακή»:
  - α. απαρ. μέλλ. ρ. λύω
  - β. απαρ. αορ. ρ. ῥάπτω
  - γ. απαρ. παρακ. ρ. πράττω
  - δ. ονομ. εν. θηλ. mtχ. παρακ. ρ. κόπτω
  - ε. γεν. εν. αρσ. mtχ. ενεστ. ρ. ῥίπτω
  - στ. γεν. εν. θηλ. mtχ. αορ. ρ. πείθω

α.									
β.									
γ.									
δ.									
ε.									
στ.									

7. Να εντοπίσετε στο παρακάτω κείμενο τις μετοχές και τα απαρέμφατα ε.φ. και να αναγνωρίσετε το είδος τους.

Τὸ δὲ γεννηθὲν οὐκ ἦν κύριος ὁ γεννήσας τρέφειν, ἀλλ' ἔφερε λαβὼν εἰς τόπον τινὰ λέσχην καλούμενον, ἐν ᾧ καθήμενοι τῶν φυλετῶν οἱ πρεσβύτατοι (= οι γεροντότεροι από τους αρχηγούς των φυλών) καταμαθόντες (= αφού εξέταζαν) τὸ παιδάριον, εἰ μὲν εὐπαγὲς εἶη (= αν ήταν αρτιμελής) καὶ ῥωμαλέον, τρέφειν ἐκέλευον.

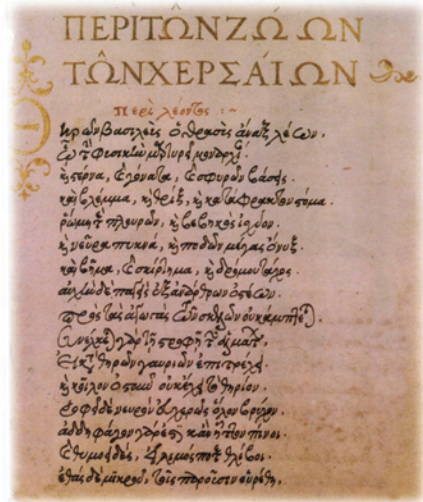
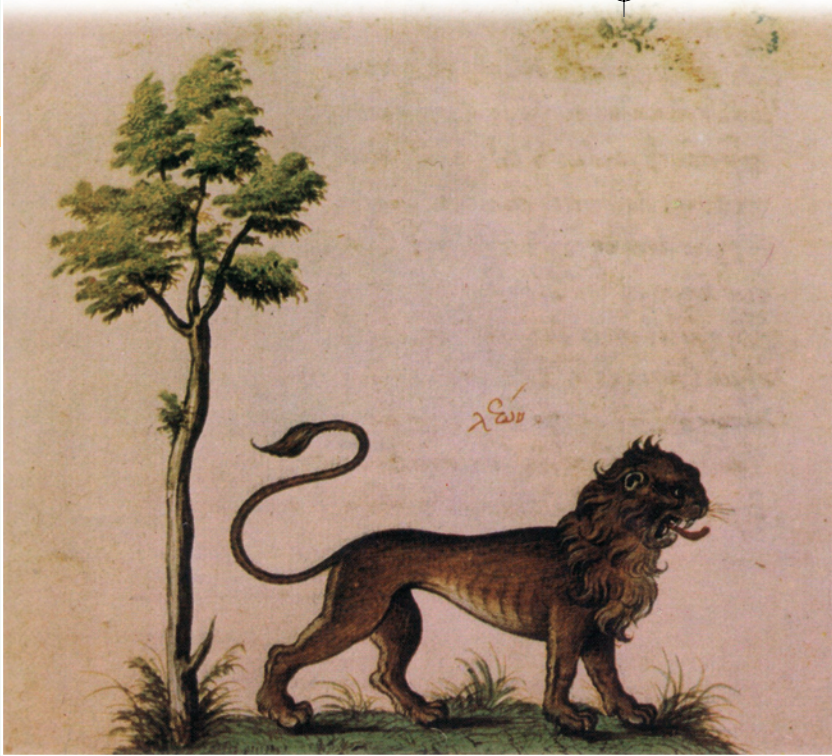
Πλούταρχος, Λικουῦργος 16.1

**Πρὸς δὲ τὸν φίλον ἔχειν ὥσπερ πρὸς αὐτόν
(ἔστι γὰρ ὁ φίλος ἄλλος αὐτός)**
 Ἀριστοτέλης, Ἠθικά Νικομάχεια 1166a 31

Στον φίλο να συμπεριφέρεσαι όπως στον εαυτό σου
(γιατί ο φίλος είναι ένας άλλος σου εαυτός).

Εικόνα από χειρόγραφο του Αγγέλου Βεργικίου για το Περί ζώων ιδιότητος του Μ. Φιλή (Βοδλεϊανή Βιβλιοθήκη Οξφόρδης)

Ένα άδικο παράπονο

A. Κείμενο

Ο μύθος του Αισώπου που θα μελετήσετε παρουσιάζει με χιουμοριστικό τρόπο πώς ένα μεγαλύτερο σε μέγεθος και ανώτερο σε μυϊκή δύναμη ον μπορεί να ηττηθεί από έναν αμελητέο στην όψη και ανίσχυρο φαινομενικά αντίπαλο.

Λέων κατεμέμφετο Προμηθέα πολλάκις, ὅτι μέγαν αὐτὸν ἐπλασεν καὶ καλὸν καὶ τῶν ἄλλων θηρίων δυνατώτερον· «τοιούτος δὲ ὢν», ἔφασκε, «τὸν ἀλεκτρούνα φοβοῦμαι». Καὶ ὁ Προμηθεὺς ἔφη: «Τί με μάτην αἰτιᾶ; Τὰ γὰρ ἐμὰ πάντα ἔχεις, ὅσα πλάττειν ἐδυνάμην· ἡ δέ σου ψυχὴ πρὸς τοῦτο μόνον μαλθακὴ ἐστὶ». Ἔκλαιεν οὖν ἑαυτὸν ὁ λέων καὶ τῆς δειλίας κατεμέμφετο καὶ τέλος ἀποθανεῖν ἤθελεν. Οὕτω δὲ γνώμης ἔχων ἐλέφαντι περιτυγχάνει καὶ ὀρῶν διαπαντὸς τὰ ᾧτα κινουῖντα, «Τί πάσχεις», ἔφη, «καὶ τί ποτε οὐδὲ μικρὸν ἀτρεμεῖ σου τὸ οὖς;» Καὶ ὁ ἐλέφας κατὰ τύχην περιπτάντος αὐτῷ κώνωπος, «Ὁρᾶς», ἔφη, «τοῦτο τὸ βραχύ, τὸ βομβοῦν; Ἦν εἰσδύνη μου τῆ τῆς ἀκοῆς ὁδῶ, τέθνηκα». Καὶ ὁ λέων, «Τί οὖν ἔτι ἀποθνήσκεις», ἔφη, «με δεῖ τοσοῦτον ὄντα καὶ ἐλέφαντος εὐτυχέστερον, ὅσον κρείττων κώνωπος ὁ ἀλεκτρούων;»

Μύθος του Αισώπου (διασκευή)

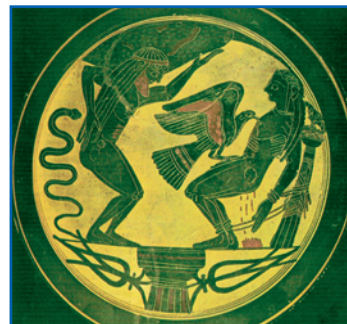

Γλωσσικά σχόλια

κατεμέμεφετο (οριστ. παρατ. ρ. καταμέμεφομαι) ὁ καλός, ἡ καλή, τὸ καλόν τοιούτος δὲ ὢν (επιρρ. εναντ. μτχ.) ἔφασσε ὁ ἀλεκτροῦν τί με μάτην αἰτιᾶ (β' εν. οριστ. ενεστ. ρ. αἰτιάομαι, αἰτιῶμαι); τὰ γὰρ ἐμά (κπητ. αντων.) πάντα ἔχεις, ὅσα πλάπτειν ἐδυνάμην πρὸς τοῦτο μόνον μαλθακή ἐστι ἐκλαιεν ἐαντόν τέλος οὔτω δὲ γνώμης ἔχων ἐλέφαντι περιτυγχάνει καὶ ὄρων (μτχ. ενεστ. ρ. ὄρώω, ὄρων) διαπαντός τὰ ὄτα (ουστ. τὸ οὔς) κινοῦντα (μτχ. ενεστ. ρ. κινέω, κινῶ)... ἔφη πάσχω τί ποτε οὐδὲ μικρὸν ἀτρεμεῖ (οριστ. ενεστ. ρ. ἀτρεμέω, ἀτρεμῶ) σου τὸ οὔς; κατὰ τύχην περιπτάντος (μτχ. αορ. ρ. περιπέτομαι) αὐτῷ κώνωπος ὁ βραχύς, ἡ βραχεῖα, τὸ βραχύ τὸ βομβοῦν (μτχ. ενεστ. ρ. βομβέω, βομβῶ) ἦν εἰσδύνη (υποτ. ενεστ. ρ. εἰσδύνω) μου τῆ τῆς ἀκοῆς ὁδῶ τέθνηκα (οριστ. παρακ. ρ. θνήσκω) τί οὖν ἐτι ἀποθνήσκειν με δεῖ τοσοῦτον ὄντα καὶ ἐλέφαντος εὐτυχέστερον; ὅσον κρείττων (συγκρ. βαθμ. επιθ. ἀγαθός) κώνωπος (β' ὀρος σύγκρισης) ὁ ἀλεκτροῦν	κατηγοροῦσε (πβ. ν.ε.: μομφή, μεμπτός, αξιόμεμπτος) ὄμορφος παρόλο που εἶμαι τέτοιος ἔλεγε (πβ. ν.ε.: αποφαιτικός, αντιφαιτικός) ο πετεινός γιατί με κατηγορεῖς ἀδίκαια; (πβ. ν.ε.: αιτίαση, αναίτιος, αιτιώδης) γιατί ἔχεις ὅλα τα δικά μου, ὅσα μπορούσα να δημι- ουργήσω σε αυτό μόνο δειλιάζει ἐκλαιγε τον εαυτό του τελικά κι ενώ βρισκόταν σε αυτή την κατάσταση, συναντάει έναν ελέφαντα και βλέποντάς τον να κουνάει συνεχῶς τα αυτιά του (πβ. ν.ε.: ωπορινολαρυγγολόγος)... εἶπε παθαίνω γιατί επιτέλους δε μένει ακίνητο ούτε για λίγο το αυτί σου; (πβ. ν.ε.: τρεμούλα, τρόμος) καθὼς ἓνα κουνούπι πέταξε τυχαία γύρω του (πβ. ν.ε.: πτήση, πτητικός) ο κοντός, ο μικρός που βουίζει (πβ. ν.ε.: βόμβος, βομβητής, βόμβα) αν μπει στο αυτί μου πεθαίνω, υποφέρω γιατί, λοιπόν, πρέπει πια να πεθάνω, αφού εἶμαι τόσο μεγάλος και πιο τυχερός ἀπὸ τον ἐλέφαντα; ὅσο δυνατώτερος εἶναι ο πετεινός ἀπὸ το κουνούπι
--	---

Ερμηνευτικά σχόλια

Προμηθεύς: Τιτάνας ή γιος Τιτάνα, ευεργέτης και, κατά άλλη εκδοχή, δημιουργός του ανθρώπινου γένους. Όταν οι θεοί έπλασαν τα ζώα και τον άνθρωπο, ανέθεσαν στον Προμηθέα και τον Επιμηθέα να τα εξοπλίσουν με τα κατάλληλα εφόδια. Ο Επιμηθεύς επέδειξε απερισκεψία κατά τη διαδικασία αυτή και, όταν αργότερα ήρθε ο Προμηθεύς να επιθεωρήσει το έργο του, βρήκε τον άνθρωπο γυμνό και ανυπεράσπιστο. Τότε αναγκάστηκε να κλέψει από την Αθηνά και τον Ήφαιστο τη φωτιά και τις σχετικές με αυτήν τεχνικές γνώσεις και προίκισε με αυτές τον άνθρωπο, σώζοντάς τον έτσι από τον αφανισμό (βλ. Πλάτων, *Πρωταγόρας* 320d-322a). Ο μύθος του Αισώπου που διαβάσατε ακολουθεί την άλλη εκδοχή, σύμφωνα με την οποία ο Προμηθεύς υπήρξε ο δημιουργός του ανθρώπινου γένους και των ζώων· έπλασε τον άνθρωπο από πηλό και φωτιά με τη βοήθεια της Αθηνάς και γέννησε με την Πανδώρα τον Δευκαλίωνα, τον γενάρχη των ανθρώπων.

Ο Προμηθεύς τιμωρείται για την ευεργεσία του προς τους ανθρώπους (6ος αι. π.Χ. Μουσείο Βατικανού)

Ερωτήσεις

1. Για ποιον λόγο κατηγορούσε τον Προμηθέα το λιοντάρι και πώς απάντησε εκείνος;
2. Γιατί ο ελέφαντας φοβόταν το κουνούπι;
3. Ποιο συμπέρασμα έβγαλε το λιοντάρι από όσα του είπε ο ελέφαντας; Ποιο νομίζετε ότι είναι το επιμύθιο (συμπέρασμα, δίδαγμα) της ιστορίας που διαβάσατε;

B1. Λεξιλογικός Πίνακας

ἄρχω [= αρχίζω, κυβερνώ, είμαι αρχηγός]
θ. ἀρχ-
 [στο κείμενο συναντήσατε τον τύπο ἄρχεται]

Αρχαία Ελληνική - - - - - **Αρχαία / Νέα Ελληνική** - - - - - **Νέα Ελληνική**

Ομόρριζα	απλά	ὁ ἀρχός [= ο αρχηγός] ἀρχεύω [= είμαι αρχηγός]	ἡ ἀρχή ὁ ἄρχων (-οντας) ἀρχίζω ἀρχικός ἀρχαῖος ἡ ἀρχαιότης (-τητα) ἀρχαῖκος ἀρχαῖζω [= μιμούμαι τον τρόπο των αρχαίων] τὸ ἀρχεῖον (-ο)	αρχάριος αρχονταρίκι [= χώρος μοναστηριού για την περιποίηση των επισκεπτών] αρχοντιά αρχοντικός
	σύνθετα	ὁ ἀρχιθεωρός [= ο αρχηγός] ἀρχέχορος [= ο πρώτος του χορού] ἀρχέκακος [= ο πρώτος αίτιος του κακού] ἀρχιγετῶ [= ξεκινώ] ὁ πείθαρχος [= υπάκουος] ἐξάρχω [= αρχίζω κάτι] ἡ τριηραρχία	ὁ ἀρχηγός ὁ ἀρχάγγελος ἀρχέγονος [= αυτός που υπάρχει από την εμφάνιση του όντος, πρώτος] τὸ ἀρχέτυπον (-ο) [= πρωτότυπο] ὁ ἀρχιερεύς (-έας) ὁ ἀρχιτέκτων (-ονας) ἡ ἀρχαιολογία ἡ ἀρχαιρεσία [= εκλογή αρχόντων] ἀρχαιοπρεπής ὑπάρχω ὁ ἐξάρχος [= (α.ε.) αρχηγός, (ν.ε.) εκκλησιαστικός αντιπρόσωπος] ἡ μοναρχία ὁ δήμαρχος ὁ φρούραρχος ἄναρχος ὁ γενάρχης [= ο προπάτωρ] ὁ γυμνασιάρχης ἡ πειθαρχία ὁ πατριάρχης	αρχηγείο αρχοντοχωριάτης αρχοντόσπιτο αρχιμηνιά αρχιπέλαγος αρχιστράτηγος αρχαιογνωσία αρχαιοελληνικός αρχαιοκάπηλος αρχαιοδιφής αρχαιομαθής αρχαιοθετώ πλοίαρχος εργοστασιάρχης θιασάρχης λυκειάρχης οικογενειάρχης ποιμενάρχης φεουδάρχης εξάρχης

Ασκήσεις

1. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της ν.ε. που δίνονται στη στήλη Α' με αυτές της στήλης Β' και να σχηματίσετε αποδεκτές φράσεις:

A'	B'
1. έξαρχος	α. ύφος
2. άναρχος	β. Αρχιερέυς
3. αρχαιοπρεπής	γ. ένστικτο
4. αρχαιολογικός	δ. πειθαρχία
5. στρατιωτικός	ε. Θεός
6. Μέγας	στ. Πανάγιος Τάφος
7. αρχέγονος	ζ. εύρημα

2. Να συμπληρώσετε τα κενά με λέξεις της ν.ε. ετυμολογικός συγγενείς με εκείνες του Λεξιλογικού Πίνακα:

ουσιαστικό	ουσιαστικό	επίθετο
ο δήμαρχος	η	
ο	η μοναρχία	
ο έξαρχος		
ο πατριάρχης	η	
	η πειθαρχία	
ο αρχηγός		
ο άναρχος	η	

3. Να χρησιμοποιήσετε τις παρακάτω λέξεις / φράσεις σε προτάσεις της ν.ε., ώστε να αναδειχθεί η διαφορά στη σημασία τους:

- κατ' αρχάς
- κατ' αρχήν
- αρχικά

B2. Ετυμολογικά**Παραγωγή επιθέτων****Παραγωγή επιθέτων από ρήματα (α' μέρος)**

Επίθετα παράγωγα από ρήματα είναι:

κυρίως ρηματικά επίθετα
με καταλήξεις - τέος, - τος

άλλα επίθετα
παράγωγα από ρήματα

Στον πίνακα που ακολουθεί εξετάζονται τα κυρίως ρηματικά επίθετα.

Σημαίνουν:	
ρηματικά επίθετα σε -τος	• ό,τι και η μετοχή παθητικού παρακειμένου του ρήματος από το οποίο παράγονται. γράφω > γραπτός (= γραμμένος)
	• εκείνον που μπορεί να πάθει ό,τι σημαίνει το ρήμα από το οποίο παράγονται. ἄπτομαι > ἄπτός (= αυτός που μπορεί να δεχτεί το άγγιγμα κάποιου)
	• εκείνον που αξίζει να πάθει ό,τι σημαίνει το ρήμα από το οποίο παράγονται. θαυμάζω > θαυμαστός
	• ό,τι και η (ενεργητική ή παθητική) μετοχή ενεστώτα ή αορίστου του ρήματος από το οποίο παράγονται. θνήσκω > θνητός (= ό θνήσκων), πράττω > ἄπρακτος (= αυτός που δεν έπραξε)
ρηματικά επίθετα 5ο31 - 3ο	• εκείνον που πρέπει να πάθει ό,τι σημαίνει το ρήμα από το οποίο παράγονται. γράφω > γραπτός (= αυτός που πρέπει να γραφεί)

➔ Παρατήρηση

Τα κυρίως ρηματικά επίθετα γενικά είναι **δευτερόκλιτα τρικατάληκτα** π.χ. λυτός, λυτή, λυτόν. Όμως τα **σύνθετα σε -τος** είναι (προπαροξύτονα) δικατάληκτα, π.χ. ό/ή ἄλυτος, τό ἄλυτον.

Ασκήσεις

1. Να δώσετε πέντε παραδείγματα ρηματικών επιθέτων της α.ε. που χρησιμοποιούνται και στη ν.ε.
2. Να σχηματίσετε παράγωγα επίθετα από τα παρακάτω ρήματα που να φανερώσουν αυτόν που μπορεί ή αξίζει να πάθει ό,τι δηλώνει το ρήμα:

ἀγαπάω, ἀγαπῶ	>	_____
βαίνω (θ. βα-)	>	_____
σέβομαι	>	_____
όράω, όρῶ	>	_____
3. Να σχηματίσετε ρηματικά επίθετα σε -τος από τα παρακάτω ρήματα:

πλέκω	>	_____
γιγνώσκω (θ. γνω-σ-)	>	_____
όέω (θ. όυ-)	>	_____
καλέω, καλῶ (θ. κλη-)	>	_____
4. Να γράψετε από ποια ρήματα παράγονται και τι σημαίνουν τα επίθετα:

διδασκτέον	<	_____
έπιτροπτέον	<	_____
θεραπευτέος	<	_____
λεκτέος	<	_____
νομιστέος	<	_____

Γ. Γραμματική

1. Γ' κλίση ουσιαστικών

α. Ακατάληκτα διπλόθεμα οδοντικόληκτα σε -ων (γεν. -οντος)

	ενικός αριθμός	πληθυντικός αριθμός
ονομ.	ὁ γέρων	οἱ γέροντες
γεν.	τοῦ γέροντος	τῶν γερόντων
δοτ.	τῷ γέροντι	τοῖς γέρουσι (< γέροντ-σι)
αιτ.	τὸν γέροντα	τοὺς γέροντας
κλητ.	(ᾧ) γέρον	(ᾧ) γέροντες

➔ Παρατηρήσεις

1. Η κλητική ενικού σχηματίζεται **χωρίς κατάληξη** από το ασθενές (βραχύ) θέμα. Το **-τ-** αποβάλλεται, επειδή στην Αρχαία Ελληνική ληκτικά σύμφωνα είναι μόνο τα -ν, -ρ, -ς.
2. Σύμφωνα με τα ουσιαστικά αυτά κλίνεται το **αρσενικό γένος των μετοχών ενεστώτα του ρ. εἰμί (ᾶν, οὔσα, ᾶν) και των βαρύτονων ρημάτων ενεργητικής φωνής (λύων, λύουσα, λῦον)**, καθώς και το **αρσενικό γένος της μετοχής μέλλοντα των βαρύτονων ρημάτων ενεργητικής φωνής (λύσων, λύσουσα, λῦσον)**. Όμως οι μετοχές σχηματίζουν την κλητική ενικού όμοια με την ονομαστική (ᾶν, λύων, λύσων).

β. Καταληκτικά μονόθεμα οδοντικόληκτα σε -ας (γεν. -αντος)

	ενικός αριθμός		πληθυντικός αριθμός	
ονομ.	ὁ γίγας	ὁ ἀνδριάς	οἱ γίγαντες	οἱ ἀνδριάντες
γεν.	τοῦ γίγαντος	τοῦ ἀνδριάντος	τῶν γιγάντων	τῶν ἀνδριάντων
δοτ.	τῷ γίγαντι	τῷ ἀνδριάντι	τοῖς γίγασι (< γιγαντ-σι)	τοῖς ἀνδριᾶσι (< ἀνδριάντ-σι)
αιτ.	τὸν γίγαντα	τὸν ἀνδριάντα	τοὺς γίγαντας	τοὺς ἀνδριάντας
κλητ.	(ᾧ) γίγαν	(ᾧ) ἀνδριάς	(ᾧ) γίγαντες	(ᾧ) ἀνδριάντες

➔ Παρατηρήσεις

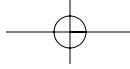
1. Η κλητική ενικού στα βαρύτονα ουσιαστικά αυτής της κατηγορίας είναι **ακατάληκτη (γίγαν)**. Το **-τ-** αποβάλλεται, επειδή στην Αρχαία Ελληνική ληκτικά σύμφωνα είναι μόνο τα -ν, -ρ, -ς.
2. Η κλητική ενικού στα **οξύτονα** ουσιαστικά αυτής της τάξης είναι **όμοια με την ονομαστική (ἀνδριάς)**.
3. Σύμφωνα με τα ουσιαστικά αυτά κλίνεται το **αρσενικό γένος της μετοχής αορίστου των βαρύτονων ρημάτων ενεργητικής φωνής (λύσας, λύσασα, λῦσαν)**. Όμως η μετοχή σχηματίζει την κλητική ενικού όμοια με την ονομαστική (λύσας).

2. Οριστική ενεστώτα και μέλλοντα μέσης φωνής βαρύτονων ρημάτων

Στη μέση φωνή το α' ενικό πρόσωπο της οριστικής του ενεστώτα (όπως και στη ν.ε.) και του μέλλοντα λήγουν σε **-μαι**. Οι καταλήξεις της οριστικής ενεστώτα της μ.φ. στην α.ε. είναι περίπου οι ίδιες με τη ν.ε. (εκτός από το β' ενικό πρόσωπο).

Ο **μέλλοντας** έχει τις ίδιες καταλήξεις με τον ενεστώτα, μόνο που προστίθεται, όπως και στην ενεργητική φωνή (βλ. Ενότητα 5), ο **χρονικός χαρακτήρας -σ-** πριν από τις καταλήξεις.

▶ Να συμπληρώσετε και να τονίσετε τους τύπους της δεύτερης στήλης του πίνακα:

οριστική ενεστώτα	οριστική μέλλοντα
βουλεύ-ομαι	βουλευ-σ-_____
βουλεύ-η (ή -ει)	βουλευ-σ-_____ (ή _____)
βουλεύ-εται	βουλευ-σ-_____
βουλευ-όμεθα	βουλευ-σ-_____
βουλεύ-εσθε	βουλευ-σ-_____
βουλεύ-ονται	βουλευ-σ-_____

▶ Παρατηρήσεις

1. Η μέση φωνή του ενεστώτα και του μέλλοντα στην α.ε. δηλώνουν τόσο τη **μέση** όσο και την **παθητική διάθεση**. Στην α.ε. η μέση διάθεση δε δηλώνει απλώς ότι το υποκείμενο ενεργεί και ότι η ενέργεια γυρίζει στον εαυτό του (όπως στη ν.ε., π.χ. ντύνομαι), αλλά και ότι το υποκείμενο **ενεργεί με αυξημένη προσωπική συμμετοχή ή ιδιαίτερο ενδιαφέρον** για την ενέργειά του αυτή. Έτσι, πολλές φορές τύποι μέσης φωνής ενεστώτα και μέλλοντα αποδίδονται στη ν.ε. ενεργητικά:

Οί Ἀθηναῖοι λύονται τὰς σπονδάς (= οι Αθηναίοι **παραβιάζουν** τη συνθήκη) και *προαιρούνται μᾶλλον οὕτω κερδαίνειν* (= **προτιμούν** περισσότερο έτσι να κερδίζουν).

Ὁ παῖς λούεται.

2. Για τα **αφωλόγητα ρήματα** ισχύουν όσα γνωρίζετε σχετικά με τον σχηματισμό της οριστικής του μέλλοντα της ενεργητικής φωνής.

▶ Να συμπληρώσετε τον μέλλοντα των παρακάτω ρημάτων:

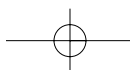
ουρανικόληκτα	χειλικόληκτα	οδοντικόληκτα
-__ομαι	-__ομαι	-__ομαι
πρά_____ (ο. πράττομαι)	γράφ_____ (ο. γράφομαι)	πεί_____ (ο. πείθομαι)

3. Οριστική μέλλοντα ρήματος εἰμί

Ο μέλλοντας του ρ. *εἰμί* στην οριστική είναι **ἔσομαι** και παρουσιάζει τις ίδιες καταλήξεις με τον **ενεστώτα** και τον **μέλλοντα μ.φ.** των βαρύτονων ρημάτων.

▶ Να συμπληρώσετε στον πίνακα που ακολουθεί τα πρόσωπα που λείπουν:

ἔσομαι
_____
ἔσται
_____
_____
_____

Ασκήσεις

1. Να εντάξετε τα παρακάτω ουσιαστικά στις κατηγορίες ουσιαστικών της γ' κλίσης και στη συνέχεια να τα κλίνετε: *ὁ λέων, ὁ ἑλέφας.*
2. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται:
ὁ δράκων _____ (γεν. πληθ.), ὁ ἀδάμας _____ (αιτ. πληθ.), ὁ Ξενοφῶν _____ (αιτ. εν.), ὁ Αἴας _____ (κλητ. εν.), ὁ ἰμάς _____ (δοτ. πληθ.).
3. Να κλίνετε στον χρόνο που βρίσκονται τους ρηματικούς τύπους: *γίγνομαι, ἄρξομαι, πείσομαι, βλάπτομαι.*
4. Να σχηματίσετε τις μετοχές ενεργητικής φωνής και να κλίνετε το αρσενικό γένος των μετοχών του ενεστώτα, του μέλλοντα και του αορίστου του ρ. *θαυμάζω.*
5. Να μεταφέρετε στο ίδιο πρόσωπο της οριστικής ενεστώτα μέσης φωνής όσα από τα παρακάτω ρήματα βρίσκονται στον μέλλοντα και το αντίστροφο: *ἀποτρέπεσθε, ἀντιτασόμεθα, φυλάττονται, παιδεύεται, κόψη, πραξόμεθα.*
6. Να μεταφέρετε τις παρακάτω προτάσεις στον άλλο αριθμό:
α. Ἐπεκέρυξε καὶ ζημίαν (= τιμωρία) αὐτοῖς καὶ τοῖς θεράπουσι.
β. Τοῦ ἑλέφαντος τὴν τίγριν ἀλκιμωτέραν (= πιο δυνατή) οὗτοι ἄγουσι (= θεωροῦν).
7. Να συμπληρώσετε τον σωστό τύπο οριστικής μέλλοντα του ρ. *εἰμί στα αποσπάσματα:*
α. Ἐὰν κολάζητε τοὺς ἀδικούντας, _____ ὑμῖν οἱ νόμοι καλοὶ καὶ κύριοι.
β. Ἐδιδάχθη ὑπὸ τινων ὅτι διορύξας τὸν ἰσθμὸν (= εἰάν ανοίξει διώρυγα στον ἰσθμό) αἴτιος _____ τοῦ κατακλυσθῆναι τὴν Αἴγυπτον.
γ. Σοῦ οὐδεὶς _____ δικαστὴς πικρότερος.
δ. Οὗτοι, φίλιοι μὲν ἦγοντες (= που έρχονται ως φίλοι) καὶ εἰρηνικὰ διαγγέλλοντες, σωτήρες _____
8. Να συμπληρώσετε τα κενά με τον κατάλληλο τύπο του ρήματος στην οριστική του χρόνου που δίνεται στην παρένθεση:
α. Ἐγώ, ἔφη, _____ (παρασκευάζομαι, μέλλ.) πείθεσθαι τοῖς νόμοις.
β. Ὁ ἔρμηνεύς (= ο διερμηνέας) εἶπε περσιστί (= στην περσική γλώσσα) ὅτι παρὰ βασιλέως στρατιῶται _____ (πορεύομαι, μέλλ.) πρὸς τὸν σατράπην.
γ. Πατὴρ ὁ Κῦρος _____ (λέγομαι, ενεστ.) γενέσθαι Καμβύσου.
δ. Εἰς τὸ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ Ἡφαίστου οἶκημα τὸ κοινὸν Προμηθεὺς λαθὼν (= ξεφεύγοντας ἀπὸ τὴν προσοχή, κρυφά) _____ (εἰσέρχομαι, ενεστ.).
ε. Διαβηβηκόσι αὐτοῖς (= ὅταν αὐτοὶ εἶχαν διαβεῖ) πάλιν _____ (φαίνομαι, ενεστ.) Μιθραδάτης, ἔχων ἰππέας χιλίους, τοξότας δὲ καὶ σφενδονήτας εἰς τετρακισχιλίους.
9. Στο παρακάτω γνωμικό του Μενάνδρου να συμπληρώσετε τον σωστό τύπο οριστικής μέλλοντα του ρ. *εἰμί* και να κλίνετε τις υπογραμμισμένες λέξεις: *Ἄν πάντα δουλεύειν ὁ δοῦλος μανθάνη, πονηρὸς _____ . Μεταδίδου παρορησίας (= δίνε του ελευθερία λόγου), βελτίονα (= καλύτερο) αὐτὸν τοῦτο ποιήσει πολὺ.*
10. Να μεταφέρετε στην α.ε. τις παρακάτω προτάσεις:
α. Εμεῖς θα εἴμαστε σύμμαχοι, ἐνὼ εσεῖς (= ὑμεῖς δέ) θα εἴστε εχθροί.
β. Οἱ Αθηναῖοι θα σκεφτοῦν (ρ. βουλευόμαι) για τὴν εἰρήνη (περὶ + γενική).
γ. Εσεῖς πολεμάτε (ρ. μάχομαι) για τὴν πατρίδα (ὑπέρ + γενική).

Τρόπον καλοκαγαθίαν ὄρκου πιστοτέραν ἔχε

Στοβαῖος, Ἀνθολόγιον 3.37.30

Τον χρηστό χαρακτήρα να εμπιστεύεσαι πιο πολύ και από τον ὄρκο.

Η Λητώ, μητέρα του Απόλλωνα και της Άρτεμης, κάθεται σε δίφρο, ενώ στηρίζεται σε μια φοινικιά, για να αντέξει τους πόνους της γέννας (επάνω όψη) (ερυθρόμορφη πυξίδα, 370 π.Χ., Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο Αθήνας)

Η μεταμόρφωση του Λευκίππου

Α. Κείμενο

Ο Αντωνίνος Λιβεράλις (πιθ. 2ος αι. μ.Χ.) έζησε στη Ρώμη και ασχολήθηκε με τη μυθογραφία. Στο έργο του *Μεταμορφώσεων Συναγωγή* καταγράφει σε πεζό λόγο μια σειρά μεταμορφώσεων ανθρώπων σε ζώα ή σε αντικείμενα. Μεταξύ αυτών παραδίδει και τον μύθο του Λευκίππου, που γεννήθηκε κορίτσι και χρειάστηκε θεϊκή παρέμβαση, για να μεταμορφωθεί σε αγόρι και να μη θανατωθεί από τον ίδιο τον πατέρα του.

*Γαλάτεια ἢ Εὐρυτίου τοῦ Σπάρτωνος
συνεζύγη ἐν Φαιστῶ τῆς Κρήτης Λάμπρῳ τῷ
Πανδίωνος, ἀνδρὶ τὰ μὲν εἰς γένος εὖ ἔχοντι,
βίου δὲ ἐνδεεῖ. Οὗτος, ἐπειδὴ ἐγκύμων ἦν ἡ
Γαλάτεια, ηὔξατο μὲν ἄρρενα γενέσθαι αὐτῷ
παῖδα, προηγόρευσε δὲ τῇ γυναικί, ἐὰν
γεννήσῃ κόρην, ἀφανίσαι. Τῇ δὲ Γαλατεία
θυγάτηρ ἐγένετο. Καὶ κατοικτεῖρασα τὸ*

βρέφος καὶ τὴν ἐρημίαν τοῦ οἴκου λογισαμένη ἐψεύσατο τὸν Λάμπρον ἄρρεν λέγουσα τεκεῖν καὶ ἐξέτρεφεν ὡς παῖδα κοῦρον ὀνομάσασα Λεύκιππον. Ἐπεὶ δὲ ηὔξετο ἡ κόρη καὶ ἐγένετο ἄφατόν τι κάλλος, δεῖσασα τὸν Λάμπρον ἡ Γαλάτεια, κατέφυγεν εἰς τὸ τῆς Λητοῦς ἱερόν καὶ πλεῖστα τὴν θεὸν ἰκέτευσεν, εἴ πως αὐτῇ κόρος ἢ παῖς ἀντὶ θυγατρὸς δύναιτο γενέσθαι. Ἡ δὲ Λητώ συνεχῶς ὀδυρομένην καὶ ἰκετεύουσαν ᾤκτειρε τὴν Γαλάτειαν καὶ μετέβαλε τὴν φύσιν τῆς παιδὸς εἰς κόρον. Ταύτης ἔτι μέμνηνται τῆς μεταβολῆς Φαίστιοι καὶ τὴν ἐορτὴν Ἐκδύσια καλοῦσιν, ἐπεὶ τὸν πέπλον ἡ παῖς ἐξέδν.

Ἄντωνίνος Λιβεράλις, *Μεταμορφώσεων Συναγωγή* 17 (διασκευή)

Γλωσσικά σχόλια

συνεζύγη (οριστ. παθ. αορ. β' ρ. συζεύγνυμαι)	παντρεύτηκε
ἄνδρῳ τὰ μὲν εἰς γένος εὖ ἔχοντι, βίου δὲ ἔνδεεῖ (δοτ. εν. αορ. επιθ. ὁ/ῆ ἔνδεής, τὸ ἔνδεές)	άντρα ευγενικής καταγωγής, αλλά φτωχό (πβ. ν.ε.: ἔνδεια, δέηση)
ἐπειδὴ ἐγκύμων ἦν	ὄταν εγκυμονούσε (πβ. ν.ε.: ἐγκυος, εγκυμοσύνη)
ἠὔξατο (οριστ. αορ. ρ. εὔχομαι)	ευχήθηκε
ὁ/ῆ ἄρρην, τὸ ἄρρην	αρσενικός (πβ. ν.ε.: αρρενωπός)
γενέσθαι αὐτῷ παῖδα	να αποκτήσει παιδί
προαγορεύω	λέω εκ των προτέρων, προειδοποιώ
κατοικτεῖρω	λυπάμαι
ἡ ἐρημία	η μοναξιά, η ερήμωση (πβ. ν.ε.: ερημιά, ερημίτης)
λογίζομαι	υπολογίζω, σκέφτομαι (πβ. ν.ε.: λογιστής, λογισμός, λογισμικό)
ἐψεύσατο (οριστ. αορ. ρ. ψεύδομαι)	εἶπε ψέματα, ξεγέλασε
τεκεῖν (απαρ. αορ. β' ρ. τίκτω)	ὄτι γέννησε (πβ. ν.ε.: τόκος, τοκετός, πρωτότοκος)
ἐκτρέφω	ανατρέφω, μεγαλώνω (πβ. ν.ε.: εκτροφείο, εκτροφή)
ὡς παῖδα κοῦρον	σαν γιο
ἠὔξετο (οριστ. παρατ. ρ. αὔξομαι)	μεγάλωνε (πβ. ν.ε.: αύξηση, αυξητικός, επαύξηση)
ὁ/ῆ ἄφατος, τὸ ἄφατον	ανείπωτος, ανώτερος από κάθε περιγραφή (πβ. ν.ε.: αφασία, κατάφαση, αποφατικός)
δείσασα (μτχ. αορ. ρ. δέδοικα και δέδια)	επειδή φοβήθηκε
πλεῖστα τὴν θεὸν ἰκέτευσεν	ικέτευε θεομά τη θεά
εἶ πως αὐτῇ κόρος ἢ παῖς ἀντὶ θυγατρὸς	μήπως με κάποιο τρόπο μπορούσε το κορίτσι να γίνει
δύναιτο γενέσθαι	γι' αυτήν αγόρι
ὀδύρομαι	θρηνώ (πβ. ν.ε.: οδυρμός)
ᾔκτειρε [οριστ. αορ. ρ. οἰκτ(ε)ίρω]	λυπήθηκε, ευσπλαχνίστηκε (πβ. ν.ε.: οικτιρμός, οικτίρμων)
ἔτι	ακόμα
μέμνηνται (οριστ. παρακ. ρ. μιμνήσκομαι)	θυμούνται (πβ. ν.ε.: μνημοσύνη, αμνήμων)
ἔξεδυ (οριστ. αορ. β' ρ. ἐκδύομαι)	έβγαλε τον πέπλο, (μεταφορικά) απέβαλε τη γυναι-
τὸν πέπλον	κεία φύση

Ερμηνευτικά σχόλια

τὴν ἑορτὴν Ἐκδύσια: Γιορτή προς τιμὴν της Φυτίας Λητώς που τελούνταν στη Φαιστό της Κρήτης σε ανάμνηση της θαυμαστής μεταμόρφωσης του κοριτσιού σε άντρα χάρη στην παρέμβαση της Λητώς. Κατά τη διεξαγωγή της γιορτής οι μελλόνυμφοι κοιμόνταν μπροστά στο άγαλμα του Λευκίππου που είχε στηθεί στο ιερό της θεάς. Κατόπιν είτε έγδυναν τελετουργικά το ξόανο του Λευκίππου είτε οι άντρες αντάλασσαν τα ρούχα τους με τις υποψήφιες συζύγους τους. Σύμφωνα με άλλες μαρτυρίες, η γιορτή συνδεόταν με τη μετάβαση των νεαρών Κρητών από την παιδική στην ανδρική ηλικία. Οι έφηβοι (που ονομάζονταν και *έκδυόμενοι*) άφηναν τα παιδικά ρούχα τους, έπαιρναν τα όπλα τους και γίνονταν πολίτες.

ἐπει τὸν πέπλον ἢ παῖς ἐξέδυν: Πέρα από την κυριολεκτική σημασία της (το κορίτσι έβγαλε από πάνω του τον κοριτσιότικο πέπλο), η φράση μεταφορικά υποδηλώνει την αποβολή της γυναικειάς φύσης.

Ερωτήσεις

1. Τι ανάγκασε τη Γαλάτεια να καταφύγει στη βοήθεια της Λητώ;
2. Πώς αντέδρασε η Λητώ στους θρήνους της Γαλάτειας;
3. Σε ποια αίτια οφείλεται, κατά τη γνώμη σας, η παρατηρούμενη και στις μέρες μας (ιδίως σε φτωχότερους πληθυσμούς) προτίμηση για αρσενικά τέκνα; Γνωρίζετε έργα της ελληνικής ή της παγκόσμιας λογοτεχνίας που αναφέρονται άμεσα ή έμμεσα στο θέμα;

B1. Λεξιλογικός Πίνακας

φύω [= (ενεργ.) κάνω να φυτρώσει, γεννώ, (μέσο) φυτρώνω, αναπτύσσομαι, είμαι εκ φύσεως, γεννιέμαι]
θ. φυ-
 [στο κείμενο συναντήσατε τον τύπο *την φύσιν*]

Αρχαία Ελληνική - - - - **Αρχαία / Νέα Ελληνική** - - - - **Νέα Ελληνική**

Ομόρριζα	απλά	<p>ἡ φυή [= η φυσική διάπλαση, η σωματική ανάπτυξη]</p>	<p>ἡ φύσις (-η) φυσικός ἡ φυλή τὸ φύλον (-ο) [= το γένος] φυτεύω τὸ φυτόν (-ό) φυτικός ἡ φυτεία</p>	<p>φυτάνι / φυντανάκι φυτόρο [= το μικρό βλαστάρι] φύτρα [= 1. το φυτόρο, 2. η γενιά] φυτρώνω</p>
	σύνθετα	<p>φυσίζοος [= αυτός που δίνει ζωή] ἔμφυω</p>	<p>φυτοκομῶ ἡ φυτοκομία φυσιολογικός ἡ φυσιογνωμία φυσιογνωμικός τὸ φυτώριον (-ο) αὐτοφυής ἡ ἔμφυτευσις (-η) ἔμφυτεύω ἔμφυτος εὐφυής ἰδιοφυής ἡ ἰδιοφυΐα κατάφυτος</p>	<p>φυτοζωώ [= καλύπτω με δυσκολία τις βιοτικές ανάγκες μου] φυτολογία φυτοφάγος φυσιοδίφης φυσιολάτρης φυσικοθεραπεία φυσιογνωμοστής φυσικομαθηματικός δενδροφύτευση μεγαλοφυής πυκνόφυτος τριχοφυΐα</p>

Ασκήσεις

1. Να γράψετε τι δηλώνουν τα παράγωγα του ρ. *φύω* ουσιαστικά ἢ *φύσις* και ἡ *φυή*, σύμφωνα με όσα έχετε διδαχτεί μέχρι τώρα (πρόσωπο που ενεργεί, ενέργεια/κατάσταση κτλ.).
2. Να συνδυάσετε το επίθετο «φυσικός» με τα παρακάτω ουσιαστικά σε προτάσεις της ν.ε. και να εξηγήσετε τη σημασία του σε καθεμία από αυτές: πλούτος, επιστήμη, συνέπεια, φαινόμενο.
3. Να βρείτε τη σημασία των παρακάτω φράσεων στη ν.ε. και να γράψετε μία πρόταση με καθεμία φράση:
 α. φύσει αδύνατο(ν), β. νεκρή φύση, γ. εκ φύσεως, δ. πάσης φύσεως.
4. Να βρείτε στον Λεξιλογικό Πίνακα λέξεις της ν.ε. συνώνυμες των λέξεων: «βλαστάνω», «έξυπνος», «πυκνοφυτεμένος».

B2. Ετυμολογικά

Παραγωγή επιθέτων

Παραγωγή επιθέτων από ρήματα (β' μέρος)

Στην προηγούμενη Ενότητα διδαχθήκατε τα κυρίως ρηματικά επίθετα. Στην Ενότητα αυτή εξετάζονται τα υπόλοιπα **παράγωγα από ρήματα επίθετα**:

Σημαίνουν:	Καταλήξεις
α. ό,τι και η μετοχή ενεστώτα ή παρακειμένου του ρήματος από το οποίο παράγονται	<ul style="list-style-type: none"> • -άς (γεν. -άδος): επίθετα γ' κλίσης μονοκατάληκτα. μιάς (= ό μειγμένος) < μειγνώ • -ής (γεν. -οής): επίθετα γ' κλίσης δικατάληκτα (τα περισσότερα σύνθετα ή παρασύνθετα). έπιτυχής (= ο επιτυχημένος) < έπιτυγχάνω • -ός, -(α)νός, -ρός, -ερός: επίθετα β' κλίσης τρικατάληκτα. λοιπός (= ό υπόλειπόμενος) < λείπω τερονός (= ό τέρων) < τέρω πιθανός (= ό πείθων) < πείθω (θ. πιθ-) λαμπρός (= ό λάμπων) < λάμπω φανερός (= ό φαινόμενος) < φαίνομαι (θ. φαν-)
β. εκείνον που έχει ικανότητα, κλίση ή επιτηδειότητα σε αυτό που δηλώνει το ρήμα από το οποίο παράγονται	<ul style="list-style-type: none"> • -ικός, -τικός: επίθετα β' κλίσης τρικατάληκτα. λεκτικός < λέγω άμυντικός (= επιτηδειος στο να άμύνεται) < άμύνω, -ομαι • -ιμος: επίθετα β' κλίσης δικατάληκτα. φρόνιμος < φρονέω, φρονά • -μων (γεν. -ονος): επίθετα γ' κλίσης δικατάληκτα. οϊκτίρμων < οϊκτ(ε)ίρω (= σπλαχνίζομαι) • -τήριος: επίθετα β' κλίσης δικατάληκτα ή τρικατάληκτα. λυτήριος < λύω

Ασκήσεις

1. Να σχηματίσετε από τα παρακάτω ρήματα παράγωγα επίθετα που φανερώνουν ό,τι και η μετοχή ενεστώτα ή παρακειμένου των ρημάτων:

- νέμομαι (θ. νομ-) > _____
- έμφαίνο > _____
- χαλάω (θ. χαλα-) > _____
- θάλλω (θ. θαλ-) > _____
- έπιρρέπω > _____

2. Να σχηματίσετε παράγωγα επίθετα από τα ρήματα που σας δίνονται και να γράψετε τη σημασία τους:

- κολύω > _____
- ώφελέω, ώφελω > _____
- έλεέω, έλεω > _____
- άγω > _____

3. Να αντιστοιχίσετε τα ρήματα της στήλης Α' με τα παράγωγα επίθετά τους στη στήλη Β' και να γράψετε δίπλα στο καθένα τη σημασία του:

A'	B'	σημασία επιθέτου
1. <i>μιαίνω</i>	α. <i>κυφός</i>	_____
2. <i>μνάομαι, μνώμαι</i>	β. <i>ίκανός</i>	_____
3. <i>κύπτω (= σκύβω)</i>	γ. <i>μνήμων</i>	_____
4. <i>μιμέομαι, μιμούμαι</i>	δ. <i>μιαρός</i>	_____
5. <i>ίγνοῦμαι</i>	ε. <i>μιμητικός</i>	_____

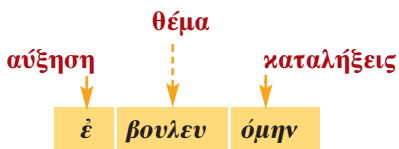
Γ. Γραμματική

Οριστική παρατατικού και αορίστου μέσης φωνής βαρύτονων ρημάτων

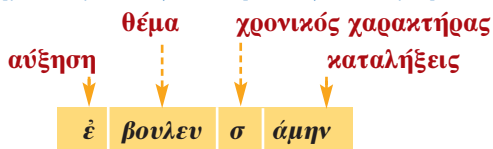
Ο τύπος ηὔξατο του κειμένου της Ενότητας είναι τύπος οριστικής παρατατικού μέσης φωνής και οι τύποι ηὔξατο και ἐψεύσατο τύποι οριστικής αορίστου μέσης φωνής.

Η οριστική παρατατικού και αορίστου μέσης φωνής σχηματίζεται όπως και στην ενεργητική φωνή (βλ. Ενότητα 7), με διαφορετικές όμως καταλήξεις:

Σχηματισμός οριστικής παρατατικού μ.φ.

Σχηματισμός οριστικής αορίστου μ.φ.

Κλίση

παρατατικός	αόριστος
εἶ-βουλευ-όμεν	εἶ-βουλευ-σ-όμεν
εἶ-βουλεύ-ου	εἶ-βουλεύ-σ-ω
εἶ-βουλεύ-ετο	εἶ-βουλεύ-σ-ατο
εἶ-βουλευ-όμεθα	εἶ-βουλευ-σ-όμεθα
εἶ-βουλεύ-εσθε	εἶ-βουλεύ-σ-ασθε
εἶ-βουλεύ-οντο	εἶ-βουλεύ-σ-αντο

➔ **Παρατήρηση** Στα **αφρονόληκτα ρήματα** για τον σχηματισμό της οριστικής αορίστου μέσης φωνής ισχύουν όσα γνωρίζετε σχετικά με τον σχηματισμό της οριστικής αορίστου της ενεργητικής φωνής.

- Να συμπληρώσετε, σύμφωνα με αυτή την παρατήρηση, τον πίνακα:

ουρανικόληκτα	χειλικόληκτα	οδοντικόληκτα
ρ. τάττομαι	ρ. γράφομαι	ρ. κομίζομαι
ἐταξάμην	ἐγραψάμην	ἐκομίσάμην
ἐτάξω		
	ἐγραψάμεθα	
		ἐκομίσαντο

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα με τους χρόνους που ζητούνται στο πρόσωπο που δίνεται:

ενεστώτας	παρατατικός	αόριστος
λογίζεσθε		
		ἐψεύσατο
	ἠῦχοντο	

2. Να κλίνετε τα ρήματα στον χρόνο που βρίσκονται: ἐτάττετο, ἠῦξατο, ἐφυλάξω, ἐπαύσασθε.

3. Να μεταφέρετε τους ρηματικούς τύπους στο ίδιο πρόσωπο του άλλου αριθμού διατηρώντας τον χρόνο και τη φωνή: προηγόρευσε, κατελύσω, διεπράξα-ντο, ἐπορεύοντο, ἔκτισε, ἔπειθε.

4. Να μεταφέρετε στο ίδιο πρόσωπο του παρατατικού της μέσης φωνής όσα από τα παρακάτω ρήματα βρίσκονται στον ενεστώτα και να μεταφέρετε στο ίδιο πρόσωπο του αορίστου όσα βρίσκονται στον μέλλοντα: ἀποτρέπεσθε, ἀντιπασσόμεθα, φυλάττονται, παιδεύεται, κόψη, πραξόμεθα.

5. Να τοποθετήσετε τους ρηματικούς τύπους στη σωστή στήλη και να συμπληρώσετε τους υπόλοιπους χρόνους τους διατηρώντας την ἐγκλιση, τον αριθμό

και το πρόσωπο: προσδέχεται, ἦπτου, κατασκευάζονται, ἀναγκάσεσθε, συνεσκευάσω.

ενεστώτας	παρατατικός	μέλλοντας	αόριστος

6. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων με τον κατάλληλο τύπο οριστικής του χρόνου που ζητείται στην παρένθεση:

α. Ὅσοι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὄπλα _____ (φέρω, παρατ.), οὗτοι γυμνοὶ _____ (γίγνομαι, παρατ.) πρὸς τὰ τοξεύματα καὶ τᾶλλα βέλη· ἀνεχώρησαν οὖν καὶ αὐτοῦ _____ (στρατοπεδεύομαι, αόρ.) παρὰ τὸν ποταμὸν.

β. Οἱ μὲν Ἕλληνες _____ (παρασκευάζομαι, παρατ.) πρὸς τοὺς Πέρσας καὶ πρὸς τὸν κίνδυνον· οἱ δὲ πολέμοιοι _____ (τοξεύω, παρατ.) καὶ ἐσφενδόνων.

γ. Ἡριπίδας, ἐπεὶ ὑπέσχετο (= υποσχέθηκε) αὐτῷ, _____ (θύομαι, παρατ.) καὶ _____ (πορεύομαι, παρατ.) σὺν ἧ εἶχε δυνάμει (= με ὅση δύναμη εἶχε).

δ. Μετὰ δὲ τοῦτο _____ (ἄρχομαι, αόρ.) λόγου ὁ Φαρνάβαζος.

Ὅστις νέμει κάλλιστα τὴν αὐτοῦ φύσιν, οὗτος σοφὸς πέφυκε πρὸς τὸ συμφέρον

Εὐριπίδης, Ἀπόσπασμα 634 (Nauck)

Ὅποιος ξέρει πολὺ καλά να διαφεντεύει τον χαρακτήρα του αυτός ξέρει πολὺ καλά το συμφέρον του.

